

การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวในท้องถิ่น
Regional Yield Trial of Sour Tamarind (*Tamarindus indica* L.)

สมพงษ์ สุขเขตต์^{๑/} สุจิตใจ ล้อเจริญ^{๑/} สุภาวดี สมภาค^{๑/} ธวัชชัย นิ่มกิ่งรัตน์^{๑/}

บทคัดย่อ

การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวในท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อหาสายต้นมะขามเปรี้ยวพันธุ์ดี สายพันธุ์ใหม่ เพื่อขอเป็นพันธุ์แนะนำของกรมวิชาการเกษตร โดยทำการทดลองที่ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ ระหว่างเดือน ตุลาคม ๒๕๕๔ ถึงเดือนกันยายน ๒๕๕๘ ระยะเวลาดำเนินการ ๔ ปี มี ๒ การทดลอง คือ การทดลองที่ ๑ การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น วางแผนการทดลอง Randomized Complete Block Design (RCB) มี ๔ ซ้ำ ประกอบด้วย ๔ กรรมวิธี คือ กรรมวิธีที่ ๑ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๘ กรรมวิธีที่ ๒ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๕ กรรมวิธีที่ ๓ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ และกรรมวิธีที่ ๔ พันธุ์ท้องถิ่น (พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ และพันธุ์ท้องถิ่น) เป็นพันธุ์เปรียบเทียบ การทดลองที่ ๒ การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น วางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block Design (RCB) มี ๔ ซ้ำ ประกอบด้วย ๓ กรรมวิธี คือ กรรมวิธีที่ ๑ ฝักใหญ่ศรีสะเกษ กรรมวิธีที่ ๒ ฝักใหญ่กาญจนบุรี และกรรมวิธีที่ ๓ ฝักใหญ่นครปฐม ทำการทดลองโดยใช้ต้นพันธุ์ที่ได้จากการขยายพันธุ์ด้วยการทาบกิ่ง ทำการปลูกโดยใช้ระยะปลูก(ระหว่างต้น x ระหว่างแถว) เท่ากันที่ ๘ x ๘ เมตร ผลการทดลองพบว่า การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่นพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้น ความสูงต้น และขนาดทรงพุ่มสูงที่สุด คือ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๕ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ แต่ไม่แตกต่างกับพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๘ พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้น ความสูงต้น และขนาดทรงพุ่มต่ำสุด คือ พันธุ์ท้องถิ่น การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น พันธุ์มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้น ความสูงต้น และขนาดทรงพุ่มสูงที่สุด คือ พันธุ์ฝักใหญ่กาญจนบุรี และพันธุ์ฝักใหญ่ศรีสะเกษ ตามลำดับ พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้น ความสูงต้น และขนาดทรงพุ่มต่ำสุด คือ พันธุ์ฝักใหญ่นครปฐม

---

^{๑/}ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ

Abstract

The objective of this study was to evaluate yield potential of sour tamarind (*Tamarindus indica* L.) new varieties for high potential production that could be released and recommended by the Department of Agriculture. The experiments were conducted at Si Sa Ket Horticultural Research Center for 4 years duration, during 2011-2015 with 2 trials. The first trial was evaluated for sour tamarind processing varieties. A randomize complete block design (RCB) was used with four replications. Four varieties, including Si Sa Ket 048, 045, 019 and local variety were compared. The second trial was evaluated for sour giant tamarind processing varieties. The

RCB was designed with four replications. Three varieties, including Si Sa Ket, Kanjanaburi and Nakhon Pathom varieties were compared. Grafted tamarind varieties were planted at spacing of ๘x๘m. The results showed that they were two sour tamarind varieties, namely Si Sa Ket ๐๔๘ and Si Sa Ket ๐๑๙ and two sour giant tamarind varieties, namely Kanjanaburi and Si Sa Ket. All of them were given high trunk circumference (at ๑๕ cm above soil level), plant height and canopy.

คำนำ

มะขามเปรี้ยวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญชนิดหนึ่ง ความต้องการของตลาดมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี ทั้งตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ ตลาดต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ประเทศแถบตะวันออกกลาง ยุโรป และสหรัฐอเมริกา การปลูกมะขามเปรี้ยวโดยทั่วไป เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกด้วยเมล็ด จึงทำให้พันธุ์กรรมมีความแตกต่างกัน มีความแปรปรวนทางสายพันธุ์ รวมถึงลักษณะของผลผลิต และคุณภาพ การให้ผลผลิตช้า โดยจะเริ่มให้ผลผลิตได้เมื่อ อายุประมาณ ๕-๖ ปี แหล่งปลูกที่สำคัญ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา ศรีสะเกษ สกลนคร อุดรธานี และอุบลราชธานี รองลงมาคือ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำปาง เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นแหล่งปลูกและผลิตมะขามเปรี้ยวพันธุ์ที่มีชื่อเสียง และนิยมแพร่หลาย ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษได้ทำการคัดเลือกสายพันธุ์มะขามเปรี้ยวพันธุ์ดี และได้ออกเป็นพันธุ์แนะนำของกรมวิชาการเกษตรเมื่อวันที่ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๓๗ ใช้ชื่อพันธุ์ว่า มะขามเปรี้ยวพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ (ชูศักดิ์ และคณะ. ๒๕๔๔) ซึ่งปัจจุบันพันธุ์ดังกล่าวได้ออกแนะนำแก่เกษตรกรมาแล้วไม่ต่ำกว่า ๒๐ ปี เพื่อเป็นการพัฒนาสายพันธุ์มะขามเปรี้ยวของกรมวิชาการเกษตรอย่างต่อเนื่อง จึงได้ทำการวิจัยเพื่อหาพันธุ์มะขามเปรี้ยวที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีกว่า หรือเทียบเท่าพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ เพื่อเป็นทางเลือก และส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกต่อไป

วิธีดำเนินการ

:

อุปกรณ์

๑. ต้นพันธุ์มะขามเปรี้ยวศรีสะเกษ ๐๔๘ ,ศรีสะเกษ ๐๔๕ ,ศรีสะเกษ ๐๑๙ ,พันธุ์ท้องถิ่น ,พันธุ์ฝักใหญ่ศรีสะเกษ ,ฝักใหญ่กาญจนบุรี และฝักใหญ่นครปฐม ที่ได้จากการขยายพันธุ์ด้วยวิธีการทาบกิ่ง
๒. สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช
๓. วัสดุคลุมดิน ฟางข้าว
๔. ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยเคมี ๑๕-๑๕-๑๕ ,๑๓-๑๓-๑๑ และ ๑๒-๒๔-๑๒
๕. อุปกรณ์บันทึกข้อมูล

วิธีการทดลอง

๑. การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น วางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block Design (RCB) จำนวน ๔ ซ้ำ ประกอบไปด้วย ๔ กรรมวิธี ดังนี้

- กรรมวิธีที่ ๑ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๘
- กรรมวิธีที่ ๒ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๕

- กรรมวิธีที่ ๓ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙
- กรรมวิธีที่ ๔ พันธุ์ท้องถิ่น

๒. การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น วางแผนการทดลองแบบ Randomized Complete Block Design (RCB) จำนวน ๔ ซ้ำ ประกอบไปด้วย ๓ กรรมวิธี ดังนี้

- กรรมวิธีที่ ๑ มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่ศรีสะเกษ
- กรรมวิธีที่ ๒ มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่กาญจนบุรี
- กรรมวิธีที่ ๓ มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่นครปฐม

ทำการทดลองที่ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ การเตรียมต้นพันธุ์ใช้วิธีการทาบกิ่ง และนำมาเลี้ยงอนุบาลจนเจริญเติบโตแข็งแรงแล้วย้ายลงในแปลงทดลอง ใช้ระยะปลูก (ระหว่างต้น x ระหว่างแถว) เท่ากับ ๖๐ x ๖๐ X ๖๐ เซนติเมตร มีการเตรียมหลุมโดยใช้ปุ๋ยคอก ๕ กิโลกรัมต่อหลุม หินฟอสเฟต ๐.๕ กิโลกรัมต่อหลุม ปุ๋ยเคมี ๑๕-๑๕-๑๕ อัตรา ๑๐๐ กรัมต่อหลุม ปฏิบัติดูแลรักษาให้น้ำ พันสารเคมีกำจัดโรคและแมลงตามความจำเป็น

เกณฑ์มาตรฐานที่ใช้ในการคัดเลือก

๑. ลักษณะทรงพุ่มกะทัดรัด ทรงพุ่มเป็นทรงกระบอกหรือทรงกลม
๒. ลักษณะฝักใหญ่ตรง ความยาวไม่น้อยกว่า ๑๐ เซนติเมตร เปลือกหนาไม่แตกง่าย
๓. เนื้อมาก ตั้งแต่ ๔๕ เปอร์เซ็นต์ขึ้นไป คิดเป็นอัตราส่วนระหว่างเนื้อ : เปลือก เมล็ด และรก (Placenta) เท่ากับ ๑ : ๐ : ๘๒ ถึง ๑ : ๑ : ๒๒
๔. เนื้อมีสีอำพัน และมีเนื้อหลังการดองมีสีเหลือง
๕. มีกรดทาร์ทาริก (Tartaric acid) มากกว่า ๑๒ เปอร์เซ็นต์
๖. การเจริญเติบโตดี ติดฝักสม่ำเสมอ

การบันทึกข้อมูล

๑. บันทึกข้อมูลการเจริญเติบโต ได้แก่ ความสูง เส้นผ่านศูนย์กลางทรงพุ่ม เส้นรอบวงลำต้นที่ระดับเหนือพื้นดิน ๑๕ เซนติเมตร
๒. บันทึกข้อมูลผลผลิตและคุณภาพผลผลิต ได้แก่ ผลผลิตต่อต้น เปอร์เซ็นต์เนื้อ เปอร์เซ็นต์เปลือก เปอร์เซ็นต์เมล็ด เปอร์เซ็นต์รกร ลักษณะและขนาดของฝัก
๓. การระบาดของโรคและแมลง
๔. บันทึกข้อมูลอุตุนิยมนิยามวิทยา

ระยะเวลาดำเนินการ

เริ่มดำเนินการเมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๕๔ และสิ้นสุด เดือนกันยายน ๒๕๕๘

สถานที่ดำเนินการ

ศูนย์วิจัยพืชสวนศรีสะเกษ

ผลการทดลอง และวิจารณ์

เริ่มดำเนินการทดลองเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๕ เมื่อสิ้นสุดโครงการจึงมีอายุต้นได้ ๓ ปีกับ ๔ เดือน ซึ่งยังไม่ให้ผลผลิต จึงขอเสนอเฉพาะข้อมูลการเจริญเติบโต ดังนี้

๑. เส้นรอบวงโคนต้น

การเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้นมะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น พบว่า เมื่ออายุ ๔ ปี พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้นมากที่สุด คือพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๕ และพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ อยู่ที่ ๓๔.๔๗ และ ๓๔.๑๙ เซนติเมตร และพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้นต่ำที่สุด คือ พันธุ์ท้องถิ่นและ ศรีสะเกษ ๐๔๘ อยู่ที่ ๒๙.๑๐ และ ๒๙.๕๐ เซนติเมตร (ตารางที่ ๑)

ตารางที่ ๑ ข้อมูลการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้น (เซนติเมตร) มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๘

พันธุ์	อายุ ๑ ปี	อายุ ๒ ปี	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	เฉลี่ย ๔ ปี
ศรีสะเกษ ๐๔๘	๒.๕๒ab	๖.๔๗ab	๑๔.๐๖ab	๒๙.๕๐b	๑๓.๑๓
ศรีสะเกษ ๐๔๕	๒.๔๒bc	๖.๑๒b	๑๒.๖๒b	๓๔.๔๗a	๑๓.๙
ศรีสะเกษ ๐๑๙	๒.๗๒a	๖.๗๒a	๑๕.๖๐a	๓๔.๑๙a	๑๔.๘
ท้องถิ่น	๒.๑๗c	๔.๔๒c	๑๑.๙๑b	๒๙.๑๐b	๑๑.๙
CV (%)	๗.๑๙	๖.๑๗	๑๐.๑๙	๘.๐๖	

การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น พบว่า การเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้นเมื่ออายุ ๑-๔ ปี มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ โดยเมื่อต้นมีอายุ ๔ ปี พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้นมากที่สุด คือพันธุ์ฝักใหญ่กาญจนบุรี และพันธุ์ฝักใหญ่ศรีสะเกษอยู่ที่ ๔๐.๐๔ และ ๓๖.๙ เซนติเมตร พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้นต่ำที่สุด คือพันธุ์ฝักใหญ่นครปฐมอยู่ที่ ๓๐.๒๙ เซนติเมตร (ตารางที่ ๒)

ตารางที่ ๒ ข้อมูลการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้น (เซนติเมตร) มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๘

พันธุ์	อายุ ๑ ปี	อายุ ๒ ปี	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	เฉลี่ย ๔ ปี
ฝักใหญ่ศรีสะเกษ	๒.๘๒a	๖.๙๕b	๒๐.๓๗a	๓๖.๙a	๒๑.๔
ฝักใหญ่กาญจนบุรี	๓.๑๒a	๗.๗๕a	๒๒.๐๑a	๔๐.๐๔a	๒๓.๒๖
ฝักใหญ่นครปฐม	๒.๔๒c	๖.๖๐b	๑๗.๑๒b	๓๐.๒๙b	๑๘
CV (%)	๕.๐๗	๔.๖๕	๕.๔๓	๑๐.๓๘	

๒. ความสูง

การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่นพบว่าการเจริญเติบโตทางด้านความสูงเมื่ออายุต้นได้ ๑-๔ ปี มีความแตกต่างกันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ โดยเมื่ออายุ ๔ ปี พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตทางด้านความสูงมากที่สุด คือพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ ,ศรีสะเกษ ๐๔๘ และศรีสะเกษ ๐๔๕ อยู่ที่ ๒๕๘.๗ ,๒๕๔.๑ และ ๒๔๐.๖ เซนติเมตรตามลำดับ พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตทางด้านความสูงต่ำที่สุด คือพันธุ์ท้องถิ่น อยู่ที่ ๑๙๑.๓ เซนติเมตร (ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ ข้อมูลการเจริญเติบโตของความสุข (เซนติเมตร) มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๘

พันธุ์	อายุ ๑ ปี	อายุ ๒ ปี	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	เฉลี่ย ๔ ปี
ศรีสะเกษ ๐๔๘	๗๒.๔๕a	๑๒๓.๕๕b	๑๖๓.๐๕b	๒๕๔.๑๘a	๑๕๓.๓
ศรีสะเกษ ๐๔๕	๗๔.๙๗a	๑๒๗.๓๐ab	๑๖๓.๑๖b	๒๔๐.๖๘a	๑๕๑.๕๒
ศรีสะเกษ ๐๑๙	๗๗.๐๐a	๑๓๐.๖๓a	๑๗๖.๗๓a	๒๕๘.๗๙a	๑๖๐.๗๘
ท้องถิ่น	๖๐.๔๕b	๙๕.๑๕c	๑๕๖.๖๖b	๑๙๑.๓๖b	๑๓๖.๑๕
CV (%)	๕.๙๒	๒.๔๕	๔.๘๓	๑๑.๗๒	

การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น พบว่า การเจริญเติบโตทางด้านความสูง เมื่ออายุ ๒-๔ ปี มีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ โดยเมื่ออายุ ๔ ปี พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตทางด้านความสูงมากที่สุด คือ พันธุ์ฝักใหญ่กาญจนบุรี อยู่ที่ ๒๒๐.๕ เซนติเมตร และพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตทางด้านความสูงต่ำที่สุด คือ พันธุ์ฝักใหญ่นครปฐม อยู่ที่ ๑๘๐.๙ เซนติเมตร (ตารางที่ ๔)

ตารางที่ ๔ ข้อมูลการเจริญเติบโตของความสุข (เซนติเมตร) มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๘

พันธุ์	อายุ ๑ ปี	อายุ ๒ ปี	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	เฉลี่ย ๔ ปี
ฝักใหญ่ศรีสะเกษ	๘๒.๕๒ b	๑๒๗.๓๘ a	๑๘๐.๓๘ ab	๒๐๖.๕๒ b	๑๔๙.๒
ฝักใหญ่กาญจนบุรี	๘๗.๓๒ c	๑๓๐.๑๓ a	๑๘๖.๖๓ a	๒๒๐.๕๑ a	๑๕๖.๑๔
ฝักใหญ่นครปฐม	๗๗.๘๗ c	๑๐๗.๐๐ b	๑๗๐.๕๓ b	๑๘๐.๙๕ c	๑๓๔.๐๘
CV (%)	๒.๒๔	๒.๕๔	๓.๒๙	๓.๗๑	

๓. ขนาดทรงพุ่ม

การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่นพบว่าการเจริญเติบโตของทรงพุ่มเมื่ออายุ ๔ ปี มีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ โดยพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของทรงพุ่มสูงที่สุด คือพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๑๙ และศรีสะเกษ ๐๔๕ อยู่ที่ ๒๒๖.๙ และ ๒๐๒.๗ เซนติเมตร โดยไม่แตกต่างกับพันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๘ คือ ๑๙๐.๑ เซนติเมตร พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของทรงพุ่มต่ำที่สุดคือพันธุ์ท้องถิ่นอยู่ที่ ๑๓๙.๒๑ เซนติเมตร (ตารางที่ ๕)

ตารางที่ ๕ ข้อมูลการเจริญเติบโตของทรงพุ่ม (เซนติเมตร) มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น

ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๘

พันธุ์	อายุ ๑ ปี	อายุ ๒ ปี	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	เฉลี่ย ๔ ปี
ศรีสะเกษ ๐๔๘	๕๓.๗๕a	๙๐.๕๓b	๑๔๑.๗๘ab	๑๙๐.๑๖ab	๑๑๙.๐๕๕
ศรีสะเกษ ๐๔๕	๔๒.๑๐b	๘๓.๘๕c	๑๓๐.๔๘bc	๒๐๒.๗๔a	๑๑๔.๗๙๒๕
ศรีสะเกษ ๐๑๙	๕๗.๕๒a	๑๐๘.๓๐a	๑๔๘.๓๗a	๒๒๖.๙๕a	๑๓๕.๒๘๕
ท้องถิ่น	๒๔.๖๒c	๖๕.๔๒d	๑๒๖.๖๓c	๑๓๙.๒๗b	๘๘.๙๘๕
CV (%)	๖.๔๕	๓.๗๓	๕.๔๓	๑๘.๖๗	

การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่นพบว่า การเจริญเติบโตของทรงพุ่มเมื่ออายุ ๔ ปี มีความแตกต่างทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญ โดยพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตทางทรงพุ่มสูงที่สุด คือพันธุ์ฝักใหญ่กาญจนบุรี และฝักใหญ่ศรีสะเกษ อยู่ที่ ๒๘๘.๔๘ และ ๒๖๗.๕๘ เซนติเมตร พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของทรงพุ่มต่ำสุด คือพันธุ์ฝักใหญ่นครปฐม อยู่ที่ ๒๔๘.๖๒ เซนติเมตร (ตารางที่ ๖)

ตารางที่ ๖ ข้อมูลการเจริญเติบโตของทรงพุ่ม (เซนติเมตร) มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น ปี ๒๕๕๕-๒๕๕๘

พันธุ์	อายุ ๑ ปี	อายุ ๒ ปี	อายุ ๓ ปี	อายุ ๔ ปี	เฉลี่ย ๔ ปี
ฝักใหญ่ศรีสะเกษ	๖๐.๓๒ a	๑๕๒.๒๐ b	๑๙๑.๘๔	๒๖๗.๕๘	๑๖๗.๙๘
ฝักใหญ่กาญจนบุรี	๖๑.๙๒ a	๑๕๙.๕๗ a	๒๑๙.๗๒ a	๒๘๘.๔๘	๑๘๒.๔๒
ฝักใหญ่นครปฐม	๕๐.๗๗ b	๑๔๖.๓๘ b	๑๖๓.๗๙ b	๒๔๘.๖๒	๑๕๒.๓๙
CV (%)	๑.๙	๒.๔๗	๑๐.๑๑	๘.๗๒	

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการทดลองการเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวในท้องถิ่นทั้ง ๒ การทดลอง ทำให้ทราบแนวโน้มสายพันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตที่ดี โดยการเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวเพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น พบว่า พันธุ์ที่ให้การเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้นสูง คือ พันธุ์ศรีสะเกษ ๐๔๕ ศรีสะเกษ ๐๑๙ ตามลำดับ พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตสูงมากที่สุด คือ ศรีสะเกษ ๐๑๙ ศรีสะเกษ ๐๔๘ และศรีสะเกษ ๐๔๕ ตามลำดับ พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของทรงพุ่มสูง คือ ศรีสะเกษ ๐๑๙ ศรีสะเกษ ๐๔๕ และศรีสะเกษ ๐๔๘ การเปรียบเทียบพันธุ์มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่เพื่อการแปรรูปในท้องถิ่น พันธุ์ที่มีการเจริญเติบโตของเส้นรอบวงโคนต้น ความสูงต้น และขนาดทรงพุ่มต้นมากที่สุด คือ มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่กาญจนบุรี มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่ศรีสะเกษ เนื่องจากข้อมูลที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อการสรุปผลการทดลองและการแนะนำให้เกษตรกร จึงได้ทำการขยายระยะเวลาการทดลองเพิ่มอีก ๔ ปี คือ ปี ๒๕๕๙ - ปี ๒๕๖๒ เพื่อที่จะได้ข้อมูลการเจริญเติบโตและผลผลิตที่สมบูรณ์

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

นำพันธุ์มะขามเปรี้ยวที่มีศักยภาพในการให้ผลผลิตมาทดสอบในพื้นที่ต่อไป

คำขอบคุณ (ถ้ามี)

-

เอกสารอ้างอิง

พาวิณ มะโนชัย. ๒๕๓๐. ไม้ผลเขตร้อน. เอกสารประกอบการสอน คณะผลิตกรรมการเกษตร

มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.

เรืองศักดิ์ กมขุนทดและคณะ. ๒๕๕๔. มะขามเปรี้ยวฝักใหญ่. สถานีวิจัยปากช่อง สถาบันเพื่อการค้นคว้าและพัฒนาพืชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. ๒๕๕๔. ข้อมูลด้านสถิติการส่งออก สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

นิรนาม. ๒๕๕๐. มะขามเปรี้ยว. (ระบบออนไลน์).แหล่งข้อมูล: www.crfg.org/pubs/ff/tamarind. สืบค้นวันที่

๒๐ เมษายน ๒๕๕๕.

นิรนาม. ๒๕๕๒. มะขามเปรี้ยว. (ระบบออนไลน์).แหล่งข้อมูล:

www.hort.purdue.edu/newcrop/mortoo/tamarind . สืบค้นวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๕.

นิรนาม. ๒๕๕๒. มะขามเปรี้ยว. (ระบบออนไลน์).แหล่งข้อมูล:

<http://rdi.ku.ac.th/kasetresarch๕๔/groupeconomic> . สืบค้นวันที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๕๕.

นิศารัตน์ ศิริวัฒนเมธานนท์. ม.ป.ป. สารเคมีที่มีประโยชน์จากผักผลไม้ที่มีสีแดง. ภาควิชาเภสัชพิษวิทยา คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. (ระบบออนไลน์).แหล่งข้อมูล:

<http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/knowledge/files/๐๑๕๐.pdf>. สืบค้นวันที่ ๑๓

กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙.

ภาคผนวก

-